

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Motion 2001:9 av Håkan Jörnehed m fl (v) om att landstinget utbildar sin personal i homokompetens

Föredragande landstingsråd: Stig Nyman

Ärendet

Motionärerna föreslår att vårdpersonal - både landstingets egen och entreprenörers - får utbildning som uppmärksammar homo-, bisexuella och transpersoners situation.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Diskriminering har ofta sin grund i bristande kunskap. Diskrimineringslagstiftningen har tillkommit för att slå vakt om alla människors lika värde och förebygga särbehandling i arbetslivet. Landstingsstyrelsen anser att det är viktigt att vi slår vakt om dessa värden.

För att motverka diskriminering krävs att alla chefer och medarbetare i landstingets förvaltningar och bolag är väl införstådda med gällande landstiftning och hanterar dessa frågor på ett professionellt sätt

All vårdverksamhet bör öka medvetenheten om homokompetens, men det kan inte åligga hälso- och sjukvårdsnämnden att utbilda personalen utan detta måste vara ett åtagande som varje verksamhet själva måste ta ansvar för.

Samhällsmedicin, Lafa, Landstinget förebygger aids, har erfarenheter och kunskaper inom området som gör dem lämpliga för utarbetande av en

Bilagor

- 1 Motion
- 2 Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande

utbildningsmodell, där olika verksamheters kompetens kan tas tillvara, bl a den kunskap som nu finns vid Kvinnohälsan Södermalm, Venhälsan på Södersjukhuset och RFSL, Riksförbundet för sexuellt likaberättigande.

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 14 november 2001.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 27 november 2001.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till s- och v-ledamöternas förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

S- och v-ledamöterna reserverade sig till förmån för sitt förslag att bifalla motionen.

Mp-ersättaren antecknade följande särskilda uttalande

”Miljöpartiet de Gröna avser att i landstingsfullmäktige yrka bifall till motionen.

Denna motion tar upp en viktig fråga. Landstingets valfrihet och tillgänglighet ska omfatta alla. Det tidigare beslutet om nedläggning av Kvinnohälsan på Södermalm har lett till att en omfattande kunskapsbas, som utgjort en viktig del i homokompetensen, nu har splittrats. Den unika mottagningen med kompetens för bisexuella och lesbiska kvinnors hälsa har haft hela länet som upptagningsområde. Arbetet med att bygga upp en ny liknande verksamhet måste påskyndas.”

Ärendet och dess beredning

Håkan Jörnehed m. fl. (v) har i en motion (bilaga), väckt den 13 mars 2001, föreslagit landstingsfullmäktige besluta att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att ta ansvar för att vårdpersonal - både landstingets egen och entreprenörers - får utbildning som uppmärksammar homo-, bisexuella och transpersoners situation.

Yttranden har inhämtats från landstingskontoret och hälso- och sjukvårdsnämnden.

Landstingskontoret har i tjänsteutlåtande den 15 augusti 2001 föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta att anse motionen besvarad.

Landstingskontoret delar den uppfattning som hälso- och sjukvårdsnämnden för fram i sitt yttrande över motionen. Nämnden framhåller att "det är angeläget att homokunskap ingår som en naturlig del i all reguljär vårdutbildning så att en baskunskap finns hos alla verksamma i vården" och slår fast att "varje verksamhet själva måste ta ansvar för att homokompetens finns och att det ingår i ett professionellt förhållningssätt" (HSN 0105-0263).

I likhet med motionärerna anser landstingskontoret att diskriminering ofta har sin grund i bristande kunskap. Diskrimineringslagstiftningen har tillkommit för att slå vakt om alla människors lika värde och förebygga särbehandling i arbetslivet. För att motverka diskriminering krävs att alla chefer och medarbetare i landstingets förvaltningar och bolag är väl införstådda med gällande lagstiftning.

I syfte att informera om principerna för landstingets mångfaldsarbete och arbetsgivarens skyldigheter enligt lag har landstingskontoret utarbetat ett förslag till "Vägledning för att förebygga och motverka diskriminering" som ska behandlas i landstingsstyrelsens arbetsgivarutskott under hösten 2001. Förslaget bygger på att förvaltningschefer och bolagsdirektörer ansvarar för att informations- och utbildningsinsatser om diskrimineringslagstiftningen genomförs. Med hänvisning till detta föreslår landstingskontoret landstingsstyrelsen besluta att anse motionen besvarad.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har den 19 juni 2001 avgett följande yttrande.

"Olika undersökningar beskriver lesbiska kvinnors svårigheter att vara öppna om sin sexuella läggning i mötet med sjukvården, även i sammanhang där sexuell läggning är relevant för vård och behandling. Vissa lesbiska kvinnor avstår t ex från att genomgå gynekologisk undersökning på grund av rädsla för att bli dåligt bemötta.

För att nå lesbiska kvinnor och ge ett kunnigt och respektfullt bemötande finns en lesbisk mottagning inom ramen för Kvinnohälsan Södermalm.

LS 0103-0167

I omstruktureringen av Kvinnohälsan är det särskilt viktigt att bevara denna särskilda kompetens. En bedömning kommer att göras om mottagningen kan flytta till Rågsved, organisatoriskt eller i sin helhet, eller om det är bättre att den läggs samman med någon befintlig verksamhet på Södermalm.

Ett exempel på en gedigen homokompetens och lång erfarenhet av att möta homo- och bisexuella män finns på Venhälsan på Södersjukhuset och på Psykhälsan, en psykosociala mottagning på Södermalm.

Varje verksamhet själva måste ta ansvar för att homokompetens finns och att det ingår i ett professionellt förhållningssätt. Det är också angeläget att ”homokunskap” ingår som en naturlig del i all reguljär vårdutbildning så att en baskunskap finns hos alla verksamma i vården.”

S-ledamöterna *reserverade sig* till förmån för sitt förslag.

”Tystnaden kring homo-, bi- och transsexualitet inom medicinen är stor såväl inom gängse medicinska utbildningar som i patientverksamhet. Olika undersökningar beskriver exempelvis lesbiska kvinnors svårigheter att vara öppna om sin sexuella läggning i mötet med sjukvården, även i sammanhang där sexuell läggning är relevant för vård och behandling. Vissa lesbiska kvinnor avstår t ex från att genomgå gynekologisk undersökning på grund av rädsla för att bli dåligt bemötta.

För att nå lesbiska kvinnor och ge ett kunnigt och respektfullt bemötande har en lesbisk mottagning öppnats inom ramen för Kvinnohälsan Södermalm. En vetenskaplig utvärdering av den lesbiska mottagningens verksamhet har påbörjats och det finns tecken som tyder på att vissa diagnoser, t ex vaginala bakterieinfektioner, är mer vanligt förekommande bland lesbiska kvinnor.

Ett exempel på en gedigen homokompetens och lång erfarenhet av att möta homo- och bisexuella män finns på Venhälsan på Södersjukhuset och på Psykhälsan, en psykosociala mottagning på Södermalm.

Homokompetens hos vårdpersonal bör ingå som en del i ett professionellt förhållningssätt till en stor och angelägen befolkningsgrupp.

All vårdverksamhet bör öka medvetenheten om homokompetens. Detta måste vara ett åtagande som varje verksamhet själva måste ta ansvar för.

Samhällsmedicin, Lafa har erfarenheter och kunskaper inom området som gör dem lämpliga för utarbetande av en utbildningsmodell, där olika verksamheters kompetens kan tas tillvara, bl a den kunskap som nu finns vid Kvinnohälsan Södermalm, Venhälsan på Sös och RFSL. Det är också ange-

LS 0103-0167

läget att ”homokunskap” ingår som en naturlig del i all reguljär vårdutbildning så att en baskunskap finns hos alla verksamma i vården.”

V-ledmöterna *reserverade sig* till förmån för sitt förslag att bifalla motionen. S- och v-ledamöterna antecknade följande *särskilda uttalande*.

”Det är viktigt att personalen i hälso- och sjukvården får en homokompetens. I dagsläget finns det en samlad kunskap och kompetens inom området hos Kvinnohälsan på Södermalm, Venhälsan på Södersjukhuset och RFSL. Det är angeläget att dessa verksamheter får fortsätta.

Vi vill således inte att Kvinnohälsan på Södermalm ska läggas ned eller splittras upp på andra verksamheter. Då riskerar vi att förlora den samlade kompetens som finns.”

Mp-ersättaren antecknade följande *särskilda uttalande*.

”Det är en viktig fråga som tas upp i motionen. HSNstabens synpunkter visar också på hur viktigt det är med kunskap i sammanhanget.

Det planerade beslutet att lägga ner Kvinnohälsan på Södermalm är i detta sammanhang helt fel. Kvinnohälsans unika mottagning och kompetens för bisexuella och lesbiska kvinnors hälsa måste bevaras. Landstingets valfrihet och tillgänglighet ska omfatta alla. Den lesbiska mottagningen har haft hela länet som upptagningsområde. Förslaget att flytta verksamheten till Rågsved leder till kraftigt försämrad tillgänglighet. Dessutom riskerar den kunskapsbas som finns på Kvinnohälsan, och som är en viktig del i homokompetensen, att splittras.”

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande den 30 maj 2001 bifogas (bilaga).

Bilagor

Motionen

Samhällets attityder till homo-, bisexuella och transpersoner har varit, och är i viss mån även idag, präglad av avståndstagande. Homosexuella, framförallt äldre homosexuella, har under sin uppväxt och även i vuxen ålder, levt under ett samhällstryck av att inte vara accepterade. Att inte våga visa sitt parförhållande utåt, att inte få vara den man är och att leva i ett utanförskap, påverkar dessa personers liv och hälsa.

Inom sjukvården förekommer det att homo-, bisexuella och transpersoner bemöts diskriminerande. Dessa patienters speciella behov blir då dåligt tillgodosedda och synliggjorda.

Problemen uppstår på grund av okunskap och omedvetenhet bland alla personalkategorier inom vården.

Vi föreslår att landstingsfullmäktige beslutar

att uppdra åt Hälso- och sjukvårdsnämnden att ta ansvar för att vårdpersonal - både landstingets egen och entreprenörers - får utbildning som uppmärksammar homo-, bisexuella och transpersoners situation.

Stockholm den 13 mars 2001

Håkan Jörnehed

Kerstin Pettersson

Inger Persson

Mats Skoglund

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

Förvaltningen har anfört följande:

Följande synpunkter på motionen har inhämtats från Samhällsmedicin, Lafa (Landstinget förebygger Aids)

I Sverige försvann homosexualiteten ur strafflagstiftningen 1944 och ersattes av ett psykiatriskt sjukdomsbegrepp. Sjukdomsbegreppet avskaffades 1979 efter en aktion då homosexuella i protest sjukanmälde sig för sin homosexualitet och ockuperade trappan till dåvarande Socialstyrelsen. Sedan 1995 har homosexuella par i Sverige möjlighet att ingå registrerat partnerskap under en borgerlig vigselliknande ceremoni.

Särslagstiftningar och sjukdomsförklaringar har haft betydelse för samhällets och den enskildes syn på homosexualitet. Att inställningen till homosexuella påverkas över tid framgår av en jämförelse gjord i Barn i homosexuella familjer (SOU 2001:10) mellan undersökningarna "Homosexuella i samhället (SOU 1984:63)" (enkätsvar från 1500 personer 1981) och "Svenska befolkningens attityd till homosexuella och homosexualitet" (ur en långtidsstudie år 1998 på drygt 9000 personer) från Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier (FSI). Exempelvis ansåg 38 % år 1981 att homosexualitet inte är en sjukdom, motsvarande siffra var 1998 67 %. År 1981 ansåg 42% att de inte skulle ha något emot att ha en homosexuell arbetskamrat, 1998 var denna andel 76 %. Negativa attityder till homosexuella tycks ha ett samband med låg utbildningsnivå och en allmänt negativ inställning till minoriteter. Man konstaterar också att det finns ett starkt samband mellan att ha en positiv inställning till homosexualitet och att ha erfarenhet av att arbeta med eller umgås med en homosexuell person.

Trots stora förändringar i såväl lagstiftning som attityder i samhället förekommer fortfarande tystnad, marginalisering och även s k hatbrott mot homo-, bisexuella och transpersoner.

Att homosexualitet är en fråga som berör hälso- och sjukvården framgår av den norska forskningsstudien Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn (Rapport NOVA 1/99). Även om flertalet homosexuella mår bra så är det en större andel av den homosexuella än av den heterosexuella populationen som mår dåligt. Den norska studien visar bl a att självmordsförsök och självmord är vanligare bland homosexuella kvinnor och män än bland heterosexuella, framför allt gäller detta ungdomar.

Tystnaden kring homo-, bi- och transsexualitet inom medicinen är stor såväl inom gängse medicinska utbildningar som i patientverksamhet. Olika undersökningar beskriver exempelvis lesbiska kvinnors svårigheter att vara öppna om sin sexuella läggning i mötet med sjukvården, även i sammanhang där sexuell läggning är relevant för vård och behandling. Vissa lesbiska kvinnor avstår t ex från att genomgå gynekologisk undersökning på grund av rädsla för att bli dåligt bemötta.

För att nå lesbiska kvinnor och ge ett kunnigt och respektfullt bemötande har en lesbisk mottagning öppnats inom ramen för Kvinnohälsan Södermalm. Bakgrunden var en motion i landstinget om lesbiska kvinnors behov av en gynekologisk mottagning. Lafa fick i uppdrag av HSNstaben att hitta former hur en mottagning skulle kunna inrättas. Personal på Kvinnohälsan har utbildats av Lafa i samarbete med RFSL i en seminariereserie kring lesbisk hälsa. Mottagningen nås via ett speciellt telefonnummer och samtlig personal har numera homokompetens. Hittills har c:a 200 lesbiska kvinnor besökt mottagningen sen den öppnades i augusti 1999. Lafa avrapporterade arbetet till HSNstaben 000131 i ”Rapport om inrättande av lesbisk mottagning vid Kvinnohälsan på Södermalm 000131”.

Personalen vid Kvinnohälsan uppger att de från början var ganska avvaktande till utbildning om homosexualitet och lesbiska kvinnors speciella medicinska problem eftersom de ansåg att kvinnor ur gynekologiskt perspektiv är lika oavsett om de är lesbiska eller heterosexuella. Personalen har emellertid nu insett vikten av att möta lesbiska kvinnor med ett respektfullt och avdramatiserat förhållningssätt och inte utgå från att alla kvinnor är heterosexuella och behöver använda preventivmedel eller har fött barn.

En vetenskaplig utvärdering av den lesbiska mottagningens verksamhet har påbörjats och det finns tecken som tyder på att vissa diagnoser, t ex vaginala bakterieinfektioner, är mer vanligt förekommande bland lesbiska kvinnor.

Ett exempel på en gedigen homokompetens och lång erfarenhet av att möta homo- och bisexuella män finns på Venhälsan på Södersjukhuset och på Psykhälsan, en psykosociala mottagning på Södermalm. Lena Nilsson Schönnesson har i sin studie på patienter på Psykhälsan ”Med livet i fokus. Strategier hos kvinnor och män med hiv för att återerövra livskvalitet” visat på betydelsen av ett kunnigt och respektfullt bemötande kring homosexualitet. Självförakt till följd av samhälleliga anti-homosexuella attityder kan försvåra återerövrandet av livskvalitet för hivsmittade.

Homokompetens hos vårdpersonal bör ingå som en del i ett professionellt förhållningssätt till en stor och angelägen befolkningsgrupp.

Vi anser med detta som utgångspunkt att all vårdverksamhet bör öka medvetenheten om homokompetens, men att det inte kan åligga HSNstaben att utbilda personalen utan att detta måste var ett åtagande som varje verksamhet själva måste ta ansvar för.

Samhällsmedicin, Lafa har erfarenheter och kunskaper inom området som gör dem lämpliga för utarbetande av en utbildningsmodell, där olika verksamheters kompetens kan tas tillvara, bl a den kunskap som nu finns vid Kvinnohälsan Södermalm, Venhälsan på Sös och RFSL. Det är också angeläget att ”homokunskap” ingår som en naturlig del i all reguljär vårdutbildning så att en baskunskap finns hos alla verksamma i vården.